

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR**

V Holešovičkách 41, Praha 8
Tel./fax: 286 840 129, 130
E-mail: horakova@soc.cas.cz

Uplatňování demokratických práv občanů a hodnocení politického systému u nás

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2004</i>
Otázky:	<i>PD.3, PD.9</i>
Termín terénního šetření:	<i>12. – 19. ledna 2004</i>
Počet respondentů:	<i>1065</i>
Reprezentativita:	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Výběr respondentů:	<i>kvótní výběr</i>
Zveřejněno dne:	<i>16. února 2004</i>
Zpracovala:	<i>Naděžda Horáková</i>

V rámci lednového šetření Centra pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR jsme se zajímali o to, jak občané hodnotí své možnosti ovlivňovat veřejné dění. Spokojenost s naplňováním demokratických práv je sledována dlouhodoběji, a to ze 4 hledisek (viz tabulku 1).

Tabulka 1: Možnosti ovlivňování veřejného dění (v %)¹

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
otevřeně se vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti	15	44	27	11
ovlivnit řešení problémů ve své obci, městě	4	30	44	18
ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni	0	6	33	58
dosáhnout svých oprávněných požadavků	2	20	49	18

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi nevím.

Možnost otevřeně se vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti hodnotí kladně 6 z 10 dotázaných občanů. Třetina respondentů je rovněž spokojena s možností ovlivňovat řešení problémů ve své obci či městě, stejnou možnost na celostátní úrovni ale hodnotí kladně jen 6 % občanů. Pětina dotázaných věří, že je u nás možné dosáhnout svých oprávněných požadavků.

¹ Otázka: „Řekl byste, že v dnešní době lidé, jako jste Vy, mají možnost otevřeně se vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti, mohou ovlivnit řešení problémů ve své obci či městě, mohou ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni, mohou dosáhnout svých oprávněných požadavků.“

Možnost vyjadřovat se k problémům ve společnosti hodnotí pozitivněji muži, občané pracující na vedoucích postech, osoby samostatně výdělečně činné, absolventi středních škol s maturitou a vysokých škol a voliči ODS. Skepticky naopak vidí své možnosti v této oblasti zejména ženy, důchodci, lidé se základním vzděláním, dotázaní se špatnou životní úrovní a voliči KSČM.

V otázce týkající se šance ovlivnit řešení problémů na obecní úrovni jsme pozorovali podobné sociodemografické diference jako u předchozí otázky, rozdíly podle pohlaví zde však nebyly statisticky významné. Naopak mezi „pesimisty“ se v této otázce zařadili obyvatelé Prahy.

V hodnocení možnosti ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni se výraznější rozdíly mezi jednotlivými skupinami respondentů neprojeví. Šanci dosáhnout svých oprávněných požadavků vnímají pozitivněji lidé se středoškolským vzděláním s maturitou a vysokoškoláci, osoby samostatně výdělečně činné a dotázaní pracující ve vedoucích funkcích, respondenti s dobrou životní úrovní a voliči ČSSD. Negativní postoj se častěji objevoval u důchodců, lidí vyučených, respondentů se špatnou životní úrovní a voličů KSČM.

Následující tabulky ukazují časové srovnání vývoje spokojenosti a nespokojenosti s uplatňováním demokratických práv v naší zemi.

Tabulka 2: Možnosti ovlivňování veřejného dění, časové srovnání souhlasu s uvedeným výrokiem (v %)²

	I/98	I/99	I/00	I/01	I/02	II/03	I/04
otevřeně se vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti	51	56	57	57	61	60	59
ovlivnit řešení problémů ve své obci, městě	23	30	31	34	40	41	34
ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni	4	5	7	8	8	7	6
dosáhnout svých oprávněných požadavků	16	16	25	31	28	30	22

Tabulka 3: Možnosti ovlivňování veřejného dění, časové srovnání nesouhlasu s uvedeným výrokiem (v %)³

	I/98	I/99	I/00	I/01	I/02	II/03	I/04
otevřeně se vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti	46	41	40	40	36	38	38
ovlivnit řešení problémů ve své obci, městě	73	67	64	62	58	56	62
ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni	92	91	86	87	88	89	91
dosáhnout svých oprávněných požadavků	77	79	62	54	62	61	67

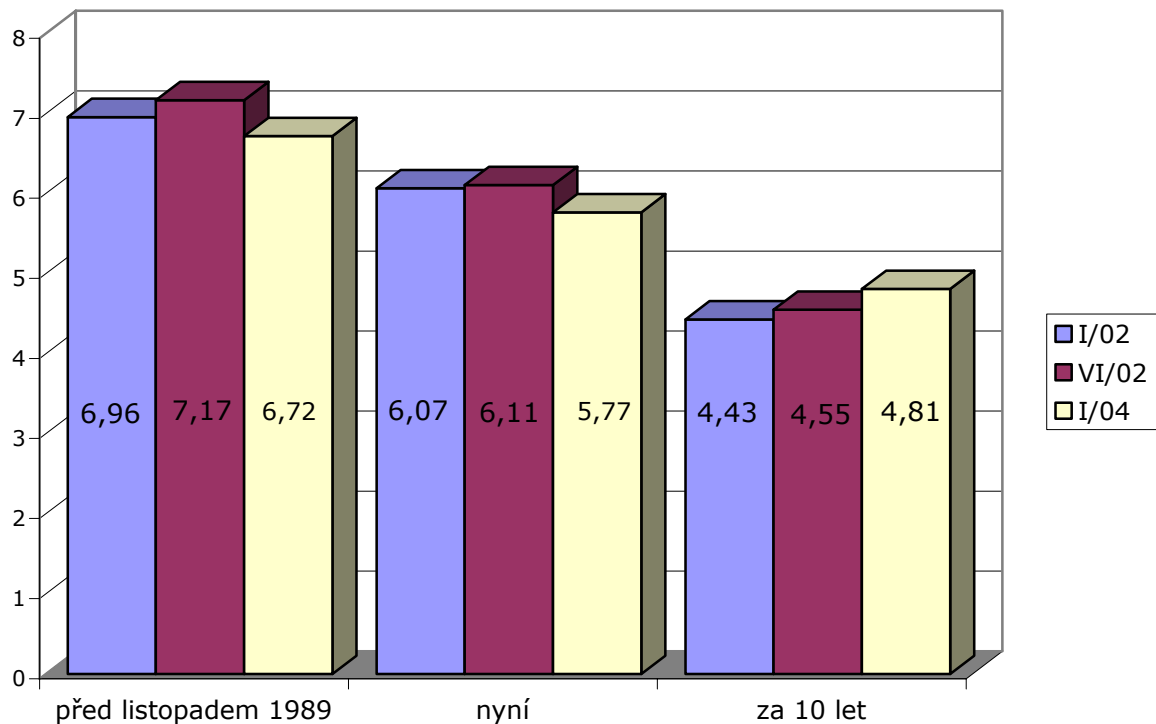
V porovnání s loňským rokem vzrostl pesimismus k možnosti ovlivnit řešení problémů na úrovni obce a k možnosti dosáhnout svých oprávněných požadavků.

² Uvedená procenta jsou součtem odpovědí „velké“ a „spíše větší než menší“ (v letech 1998 až 2001), respektive odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“ (v letech 2002 až 2004).

³ Uvedená procenta jsou součtem odpovědí „spíše menší než větší“ a „malé, žádné“ (v letech 1998 až 2001), respektive odpovědí „spíše ne“ a „rozhodně ne“ (v letech 2002 až 2004).

K posouzení politického systému v naší zemi byla dotázaným občanům předložena desetibodová škála, kde bod 1 znamenal, že je systém velmi dobrý, a bod 10, že je velmi špatný⁴. Aktuální výsledky i časové srovnání zachycuje následující graf.

Graf 1: Hodnocení politického systému u nás – průměrná hodnota

Stávající politický systém hodnotí respondenti lépe než politický systém před listopadem 1989. Největší optimismus však respondenti spojují s budoucím vývojem. V porovnání s rokem 2002 jsou čeští občané o něco méně kritičtí jak k politickému systému před rokem 1989, tak k systému současnému. Naopak do budoucna se dívají poněkud pesimističtěji než v předcházejícím období.

⁴ Otázka: „Lidé mají různé názory na politický systém ve své zemi. Zde máte škálu, kde 1 znamená, že je systém velmi dobrý, a 10 znamená, že je velmi špatný.

a) Který bod na této škále byste vybral při hodnocení politického systému u nás před listopadem 1989?

b) Jak byste hodnotil náš současný politický systém?

c) A který bod odpovídá tomu, jaký očekáváte, že bude náš politický systém za 10 let?“